

Nazwa przedmiotu:	Sposoby i metody pozyskiwania danych z zakresu dziedzictwa archeologicznego: metody nieinwazyjne – AZP
Course title:	Ways and methods of data gathering for archaeological heritage: non-invasive methods – AZP (Polish Archaeological Record)
Kod:	05-SMPAZP-23
Course code:	05-SMPAZP-2305-SMPAZP-23
Rok studiów:	II, studia drugiego stopnia (magisterskie)
Year of study:	II, second cycle studies (M.A. postgraduate)
Semestr:	3, zimowy
Semester:	3, winter
Typ zajęć:	laboratorium
Type of course:	laboratory
Liczba godzin:	10
Number of hours:	10
Punkty ECTS:	1
ECTS credits:	1
Osoba prowadząca:	mgr Lidia Żuk
Name of lecturer:	Mgr. Lidia Żuk
Poziom kursu:	zaawansowany
Level of course:	advanced
Język wykładowy:	polski
Language of instruction:	Polish
Wymagania wstępne:	brak
Prerequisites:	none
Metody oceny:	praca zaliczeniowa
Assesment methods:	written test
Treści przedmiotu:	Zajęcia podejmują problematykę zastosowania badań powierzchniowych, realizowanych w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP), jako metody pozyskiwania danych o zasobach dziedzictwa archeologicznego. W praktyce polskiej archeologii AZP stało się podstawową metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych, klasyfikacji chronologiczno-kulturowej i funkcjonalnej znalezisk, określenia stanu zachowania substancji zabytkowej, a także wskazania istniejących i potencjalnych zagrożeń. Efektywne wykorzystanie ogromnego zbioru pozyskanych dotychczas danych o stanowiskach archeologicznych wymaga odpowiedniej wiedzy o istniejących zasobach informacji przestrzennej, a także umiejętności przetwarzania danych i posługiwania się stosownymi narzędziami do ich zarządzania. W trakcie zajęć przedstawione będą kolejne etapy procesu digitalizacji istniejących zasobów archiwalnych, pozyskiwania danych niezbędnych do skutecznego zarządzania dziedzictwem archeologicznym, a także analiza informacji w środowisku

GIS, stanowiące podstawowy zakres działań w praktyce konserwatorskiej.

Course contents:

The course focuses on issues related to the application of field walking survey as practiced within the Polish Archaeological Record (AZP) programme as a method of collecting data on archaeological heritage resources. In Polish archaeology AZP has become a basic method for site and monument record, chronological, cultural and functional classification of surface scatters, evaluation of site condition and preservation, and definition of existing and potential threats to archaeological heritage. An effective application of archaeological data which have been collected so far to heritage management requires the appropriate knowledge about available resources of spatial data, skills in data processing and use of appropriate tools for management of large collections. The course will introduce subsequent stages in digitalisation of existing archival resources, obtaining spatial data and its analysis and interpretation in the GIS environment, which make a starting point for a process of decision making in archaeological heritage management.

Cele i efekty kształcenia:

Celem zajęć jest przygotowanie studentów do umiejętnego i refleksyjnego korzystania z istniejących zasobów danych archeologicznych, pozyskanych w trakcie realizacji programu AZP, w działaniach związanych z ochroną i zarządzaniem dziedzictwem archeologicznym. W rezultacie student otrzyma wiedzę o narzędziach umożliwiających optymalny dostęp do dużych zbiorów danych, a także ich wielostronne przetwarzanie i analizę, co stanowi podstawowy warunek efektywnych działań konserwatorskich.

Punktem wyjścia jest określenie możliwości AZP w zakresie pozyskiwania i przetwarzania informacji o zasobach archeologicznych w oparciu o dotychczasowe doświadczenia instytucji realizujących I etap projektu. Umożliwi to rozpoznanie potencjału, ale również ograniczeń metody, a w konsekwencji pozwoli na określenie zasadniczych kierunków działań w zakresie jej dostosowania do wymogów współczesności, szczególnie w kontekście intensywnego rozwoju gospodarczego, stanowiącego największe zagrożenie dla dziedzictwa archeologicznego.

Struktura zajęć wynika z ram conceptualnych opracowanych na potrzeby projektu badawczo-konserwatorskiego, prowadzonego obecnie przez Instytut Prahistorii w ramach tzw. AZP II na obszarze aglomeracji poznańskiej. Zajęcia podzielone są na trzy bloki tematyczne: przetwarzanie danych analogowych, pozyskiwanie i przetwarzanie informacji przestrzennych, analiza stanu zachowania i zagrożeń zasobów archeologicznych w odniesieniu do dynamiki zmian zagospodarowania przestrzennego.

Efektom zajęć będzie opanowanie przez studentów zasadniczych umiejętności w zakresie przygotowania podstawowego zasobu informacji wymaganych przy ochronie i zarządzaniu dziedzictwem archeologicznym. Dotyczy to wektoryzacji archiwalnych danych AZP w ich wymiarze przestrzennym (arkusze AZP), wyszukiwania, pozyskiwania i przetwarzania informacji niezbędnych dla sprawnego ewidencjonowania stanowisk archeologicznych (granice podstawowych jednostek administracyjnych, skorowidze arkuszy AZP), oraz przetwarzania danych pozyskanych w terenie w trakcie tzw. drugiego przejścia AZP zgodnie z najnowszymi standardami. Studenci zyskają również podstawowe umiejętności w zakresie krytycznej analizy informacji zebranych za pomocą tej metody, a także zakresu jej zastosowania w ochronie dziedzictwa kulturowego.

Zakres problemowy zajęć pozwoli przybliżyć studentom konieczność ciągłej weryfikacji przyjętych założeń metodycznych zgodnie ze zmieniającymi się koncepcjami teoretycznymi, rozwojem technologicznym, a także funkcjonowania archeologii w określonym kontekście społecznym.

Objectives and learning outcomes:

The objective of this course is to prepare students to a professional and reflexive use of existing archaeological resources which were collected within the AZP framework, in programmes related to the protection and management of archaeological heritage. As a result students will acquire knowledge about tools which enable an optimal access to a large collection of data, its processing and analysis which constitutes a basic condition for an effective heritage management.

The starting point is to determine the potential of the AZP in obtaining and processing information about archaeological heritage resources on the basis of observations and experiences gathered to date by institutions which carried out the first stage of the project. This will allow users to recognise the potential but also limitations of the method. Consequently, this will permit them to outline the main tasks in order to adjust the method to present day requirements, especially in view of the rapid destruction of archaeological sites caused by economic development.

The structure of the course relies on conceptual frameworks which were established during the so-called AZP II project, carried out by the Institute of Prehistory within the Poznań conurbation. It is divided into three main themes: processing of analogue data, obtaining and processing of spatial data, evaluation of site condition and threats to heritage resources caused by dynamics of land development.

As a result of the course, students will gain the practical skills required to prepare basic set of data that are demanded

for an efficient protection and heritage management. This includes digitalisation of archival AZP data in their spatial dimension (AZP area), searching, obtaining and processing of information for an efficient site recording (boundaries of basic administrative units, AZP index), and processing of data which were collected during the so-called second stage of field walking but following the current methodology. Students will also gain the necessary skills to carry out a critical analysis of information gathered during field walking survey and formulate personal opinions about its potential uses for protection and heritage management.

A range of issues discussed will bring students closer to the idea that methodological premises must be an object of a permanent scrutiny according to changing theoretical concepts, technological advancements and social context.

Jaskanis D. 1996. (red.) *Archeologiczne Zdjęcie Polski – metoda i doświadczenia. Próba oceny*. Warszawa: Ministerstwo Kultury i Sztuki, Generalny Konserwator Zabytków.

Kobyliński Z. 2001. *Teoretyczne podstawy konserwacji dziedzictwa archeologicznego*. Warszawa: Fundacja Res Publica Multiethnica, IAIe PAN.

Konopka M. 1981. (red.) *Zdjęcie Archeologiczne Polski*, Warszawa: Ministerstwo Kultury i Sztuki, Generalny Konserwator Zabytków.

Mazurowski R. 1980. *Metodyka archeologicznych badań powierzchniowych*. Warszawa-Poznań: PWN.

Prinke A. 1992. Polish National Record of Archaeological Sites – a Computerization, [w:] C.U. Larsen (red.) *Sites & Monuments. National Archaeological Records*. Copenhagen: The National Museum of Denmark, DKC, 89-93.

Zalecana literatura:

Prinke A. 1997. Mapy numeryczne – nowe narzędzie do ochrony i zarządzania dziedzictwem archeologicznym, [w:] A. Prinke (red.) *Aktualne zagrożenia dziedzictwa archeologicznego. Materiały z konferencji ogólnopolskiej, Poznań 17 kwietnia 1997 r.*, 67-70.

Prinke A. 1998. Dodać mapę: następny krok w kierunku pełnej komputeryzacji ewidencji stanowisk archeologicznych, [w:] M. Dworaczyk, K. Kowalski, A. Porzeziński, S. Słowiński, E. Wilgocki (red.), *Acta Archaeologica Pomoranica*. T. II: *Konserwatorskie badania archeologiczne w Polsce i w Niemczech – stan prawny, problematyka, osiągnięcia*. Szczecin: Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich, 91-104.

Prinke A. 2002. Szansa na komputerową mapę archeologiczną Wielkopolski: program mAZePa – koncepcja i stan zaawansowania, *Wielkopolski Biuletyn Konserwatorski* **1**: 158-168.

2006. *Wielkopolski Biuletyn Konserwatorski* **3**.

Recommended reading:

Jaskanis D. 1996. (red.) *Archeologiczne Zdjęcie Polski –*

metoda i doświadczenia. Próba oceny. Warszawa: Ministerstwo Kultury i Sztuki, Generalny Konserwator Zabytków.

Kobyliński Z. 2001. *Teoretyczne podstawy konserwacji dziedzictwa archeologicznego.* Warszawa: Fundacja Res Publica Multiethnica, IAI PAN.

Konopka M. 1981. (red.) *Zdjęcie Archeologiczne Polski,* Warszawa: Ministerstwo Kultury i Sztuki, Generalny Konserwator Zabytków.

Mazurowski R. 1980. *Metodyka archeologicznych badań powierzchniowych.* Warszawa-Poznań: PWN.

Prinke A. 1992. Polish National Record of Archaeological Sites – a Computerization, [w:] C.U. Larsen (red.) *Sites & Monuments. National Archaeological Records.* Copenhagen: The National Museum of Denmark, DKC, 89-93.

Prinke A. 1997. Mapy numeryczne – nowe narzędzie do ochrony i zarządzania dziedzictwem archeologicznym, [w:] A. Prinke (red.) *Aktualne zagrożenia dziedzictwa archeologicznego. Materiały z konferencji ogólnopolskiej, Poznań 17 kwietnia 1997 r.,* 67-70.

Prinke A. 1998. Dodać mapę: następny krok w kierunku pełnej komputeryzacji ewidencji stanowisk archeologicznych, [w:] M. Dworaczyk, K. Kowalski, A. Porzeziński, S. Słowiński, E. Wilgocki (red.), *Acta Archaeologica Pomoranica. T. II: Konserwatorskie badania archeologiczne w Polsce i w Niemczech – stan prawny, problematyka, osiągnięcia.* Szczecin: Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich, 91-104.

Prinke A. 2002. Szansa na komputerową mapę archeologiczną Wielkopolski: program mAZePa – koncepcja i stan zaawansowania, *Wielkopolski Biuletyn Konserwatorski* **1**: 158-168.

2006. *Wielkopolski Biuletyn Konserwatorski* **3**.